

Turkiseläinten lopetusta koskeva seminaari 8.1. 2013, Kylpylähotelli Rantasipi

Hyvän toimintatavan opas minkin lopetukseen

Hannu T. Korhonen & Hanna Huuki

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Kotieläintutkimus, Silmjärventie 2, 69100 Kannus.

Euroopan neuvoston asetus (EY) [N:o 1099/2009](#) eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä, nk. lopetusasetus, tulee sovellettavaksi vuoden 2013 alusta. Kyseisellä asetuksella vahvistetaan kaikkia EU:n jäsenmaita koskevat säännöt, jotka koskevat muun muassa turkiksen tuottamiseksi pidettyjen eläinten lopetusta ja niihin liittyviä toimia. Asetus korostaa erityisesti etukäteissuunnittelun, omavalvonnan ja koulutuksen merkitystä eläinten hyvinvoinnin parantamisessa. Tämän hyvän toimintatavan oppaan tarkoitus on tarjota työkaluja lopetuksen suunnitteluun ja valvontaan.

Kaikkien toimijoiden on laadittava toimintaohjeistot, noudatettava niitä, sekä suoritettava omavalvontaa lopetuksen onnistumisesta. Toimintaohjeiston tarkoitus on yhdenmukaistaa lopetuksessa käytettyjä menetelmiä ja käytäntöjä, ja sitä kautta parantaa eläinten hyvinvointia ja tuottajien kilpailukykyä markkinoilla. Toimintaohjeistossa tulee asettaa tavoitteet, määritellä keskeiset valvottavat parametrit ja toimintaohjeet, sekä ohjeet tilanteisiin, joissa eläimen tainnutus syystä tai toisesta ei onnistu oletetusti.

Toimintaohjeistoa laatiessa on myös huomioitava lopetuslaitteen valmistajan ohjeet ja suositukset, jotka lopetusasetus on velvoittanut antamaan. Lopetuslaite on huollettava ja tarkastettava säännöllisesti. Erityisesti tätä tarkoitusta varten koulutetut henkilöt pitävät kunnossa ja tarkastavat kaikki laitteistot valmistajan ohjeiden mukaisesti. Kunnossapidosta tehtävää kirjanpitoa on säilytettävä vähintään vuoden ajan.

Uusi lopetusasetus sallii minkkien lopettamisen hiilimonoksidilla (CO), hiilidioksidilla (CO₂), sähköllä, ampumalla ja lävistävällä pulttipistoolilla, sekä hätälopetuksessa alle 5 kg painoisten eläinten lopettamisen iskulla päähän. Lopetuksen onnistumista seurataan eläimiä tarkkailemalla ja valvomalla lopetuksen tehokkuuteen vaikuttavia keskeisiä muuttujia. Puhtaalla CO₂:lla ja puhtaalla CO:lla lopetettaessa näitä ovat pitoisuus, altistusaika, laatu ja lämpötila. Pakokaasun CO:lla lopetettaessa näitä ovat pitoisuus, altistusaika, riittävä suodatus ja lämpötila. Toimintaohjeisto ja lopetuksen tarkastuksista kirjatut dokumentit on pyydyttäessä esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Turkistarha-alan toimijoiden (yrittäjien) on ilmoitettava viranomaiselle eläinten lopetuksesta etukäteen, ja lopetuksen on tapahduttava sellaisen henkilön valvonnassa ja läsnä ollessa, jolla on kaikkia hänen valvonnassaan suoritettavia toimia varten myönnetty kelpoisuustodistus. Kelpoisuustodistuksen saamiseksi henkilön on käytävä asianmukainen koulutus, mutta mikäli henkilöllä on yli 3 vuoden työkokemus kyseiseltä alalta, voi kelpoisuustodistusta siirtymäaikana anoa yksinkertaistetulla menettelyllä.

Turkiseläinten lopetusta koskeva seminaari 8.1. 2013, Kylpylähotelli Rantasipi

Hyvän toimintatavan opas ketun lopetukseen

Hannu T. Korhonen & Hanna Huuki

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Kotieläintutkimus, Silmjärventie 2, 69100 Kannus.

Hyvän toimintatavan oppaan (HTO) tarkoituksena on tarjota työkalut tarhattujen hopeakettujen (*Vulpes vulpes*) ja sinikettujen (*Vulpes lagopus*) sekä näiden risteytysten hyvinvoinnin takaamiseksi lopetuksen aikana. Oppaassa käsitellään menetelmäkohtaisesti keskeisiä muuttujia, onnistuneen lopetustapahtuman tunnusmerkkejä ja toimintaohjeiston laatimista. Opas soveltuu tuottajien apuvälineeksi lopetuksen ja sen raportoinnin suunnitteluun.

Lopetuksen suorittavilla henkilöillä on oltava kelpoisuustodistus tai henkilöt on opastettu lopetusmenetelmien käyttöön ja työtä valvoo henkilö jolla on voimassa oleva kelpoisuustodistus. Ennen lopetusta toimijan on laadittava toimintasuunnitelma, jossa ohjeistetaan lopetuksen menetelmä, sekä määritellään vähintään Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1099/2009 (myöhemmin lopetusasetus) säädetyt valvottavat muuttujat. Lopetuksen aloittamisesta on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle. Lisäksi on määriteltävä toimenpiteet, jos laitteisto on epäkunnossa tai eläimet eivät tainnu ja kuole odotetusti. HTO:ssa käydään läpi asetuksen säädökset kelpoisuustodistuksesta ja sen vaatimuksista, sekä ohjeistetaan ja annetaan esimerkkejä lopetusasetuksen mukaisen toimintasuunnitelman laatimiseen.

Asetus sallii kettujen lopetuksen useilla menetelmillä; päähän ja kehoon kohdistetulla sähköiskulla, lopetus puhtaalla hiilimonoksidilla (> 4 % CO), hiilimonoksidilla muiden kaasujen kanssa (>1 % CO) ja ampumalla. Lisäksi asetus sallii kettujen tainnuttamisen päähän kohdistuvalla sähköiskulla tai lävistävällä pulttipistoolilla, joiden jälkeen lopetus on välittömästi varmistettava jotain muuta lopetusmenetelmää käyttäen. Pään kohdistuva isku on sallittu vain hätälopetusmenetelmänä. Iskulla päähän saa yksi henkilö lopettaa vain alle 5 kg painoisia eläimiä enintään 70 yksilöä vuorokaudessa. Muita menetelmiä kuin sähkölopetusta käytetään ketun lopetuksessa hyvin harvoin, ja päähän ja kehoon kohdistetun sähköiskun on todettu olevan tehokas lopetusmenetelmä, joka aikaansaa nopean tajunnan menetyksen ja kuoleman. HTO:ssa keskitytään kuvaamaan hyvä toimintatapa sähkölopetusmenetelmän käytössä, mutta käydään läpi myös asetuksen säännösten pohjalta keskeisiä seikkoja muista lopetusmenetelmistä. Muita menetelmiä kuin sähkölopetusta ei ole ketulla juurikaan tutkittu, eikä niiden vaikutuksista kettujen hyvinvointiin ole tietoa.

HTO:ssa käsitellään myös niitä ominaisuuksia, mitä hyvällä, asetuksen mukaisella lopetuslaitteella tulisi olla. Lopetukseen käytettävien laitteiden valmistajat ovat velvollisia antamaan ohjeet mm. laitteen käyttötavasta, sille tarkoitetuista eläinmääristä ja laitteen huollosta. Tämän vuoksi kaupallisten laitteistojen käyttäminen lopetuksessa on suositeltavaa. Laitteen valmistajan ohjeet on aina otettava huomioon toimintaohjeistoa laatiessa ja laitteistoja huollettaessa. Lopetuksen aikana on seurattava lopetuksen kannalta keskeisiä muuttujia, joita esim. sähkölopetuksessa ovat vähimmäisvirta (0,3 A), vähimmäisjännite (110 V), enimmäistaajuus (Hz), vähimmäisaltistus aika (> 3 s), enimmäisaika tainnutuksesta verenlaskuun/lopetukseen, välineiden kalibrintitiheys, sähkövirran optimointi, sähköiskujen estäminen enne tainnutusta ja elektrodien paikka ja kosketuspinta-ala. HTO:ssa käydään läpi, miten eri muuttujat vaikuttavat lopetuksen onnistumiseen. Ennen nahkomisen aloittamista on varmistettava, että jokainen eläin on kuollut. Oppaassa käydään läpi menetelmiä tajuttomuuden ja kuoleman varmistamiseksi. Lopetuksesta on laadittava kirjanpito, joka on toimintaohjeiston tavoin tarvittaessa esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka laatimisesta HTO:ssa on esitetty esimerkkejä ja ohjeita.

